

Nr 96

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till organisation för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 72 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 mars 1961, föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade förslag rörande organisationen för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m.

Propositionen

I propositionen framlägges principförslag rörande den framtida organisationen för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning. Organisationen föreslås omfatta fyra enheter, varav två för flickor och två för pojkar.

Beträffande flickklientelet föreslås, att det nuvarande statliga skol- och yrkeshemmet i Vänersborg nedlägges och ersättes med ett nytt hem om 45 à 50 platser för yrkeshemselever. Som lokaliseringsort för detta hem förordas Laxå köping. Det förutsättes att Föreningen Sävstaholmsskolorna skall fortsätta driften av Söderhaga skolhem för flickor tills vidare i avvaktan på undersökning, huruvida Söderhaga bör ersättas av ett nytt hem för cirka 30 skolelever på samma plats eller annan ort. Driften av detta nya hem föreslås skola övertagas av staten. För att Söderhaga skall kunna drivas under en övergångstid erfordras dock en upprustning av hemmet. Kostnaderna härför, vilka föreslås skola bestridas av staten i form av bidrag till föreningen, uppskattas till cirka 200 000 kronor.

I fråga om vårdorganisationen för pojkklientelet föreslås, att statens skol- och yrkeshem på Salbohed skall efter omfattande upprustning inrymma cirka 30 platser för yrkeselever och ungefär lika många platser för skolelever. Det förutsättes, att Föreningen Sävstaholmsskolorna skall fortsätta att driva Sävstaholms skolhem ytterligare några år, under vilken tid en undersökning bör göras för att klarlägga, huruvida en upprustning bör ske med sikte på att använda skolhemmet för nuvarande ändamål även i framtiden eller om ett nytt hem med cirka 36 platser för skolelever bör uppföras

inom Västra Vingåkers kommun. Även i fråga om detta ny- eller ombyggda hem förordas, att staten övertager driften.

Beträffande detaljerna i förslaget torde utskottet få hänvisa till propositionen.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* (I: 578) och den andra inom andra kammaren av herrar *Källstad* och *Rimmerfors* (II: 688), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av förevarande proposition måtte föreslå att upprustningen av skolhemmen för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning sker med sikte på en vårdorganisation av storleksordningen högst 210 platser, därav 46 för Sävstaholmshemmet;

dels en inom första kammaren av herrar *Ringaby* och *Eskilsson* väckt motion (I: 579), vari hemställts, att riksdagen måtte 1) avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition i vad den avser förläggande av skol- och yrkeshem för flickor till Laxå, och 2) besluta att i enlighet med mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegations förslag skol- och yrkeshemmet förläggas till Lillåns samhälle i Axbergs kommun;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Berglund* och *Brandt* i Asparbruk väckt motion (II: 687), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå den föreliggande propositionen till den del densamma avser förläggandet till Laxå köping av ett skol- och yrkeshem för flickor samt besluta om ny försättningslös utredning rörande möjligheterna att lokalisera ifrågavarande hem till Askersunds stad.

Beträffande motiveringen för yrkandena torde få hänvisas till motionerna II: 688, I: 579 och II: 687.

Utskottet

Frågan om vården och undervisningen av barn med komplicerad utvecklingshämning har under senare år varit förmål för olika utredningar. Den nuvarande organisationen omfattar dels två statliga skol- och yrkeshem, nämligen ett på Salbohed för pojkar och ett i Vänersborg för flickor, och dels två enskilda med statsbidrag drivna anstalter, nämligen Sävstaholms skolhem för pojkar och Söderhaga skolhem för flickor. Det sammanlagda platsantalet vid dessa hem uppgår till 183. Den faktiska beläggningen är dock lägre än vad platsantalet anger.

Den framtida vårdorganisationen har av mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation ansetts böra omfatta 172 platser. En

vårdorganisation av ungefärligen denna omfattning har även förordats av departementschefen. I motionerna I: 578 och II: 688 har däremot föreslagits en organisation av högst 210 platser.

En bestämd avgränsning av det nu ifrågavarande klientelet är, såsom framhållits av både departementschefen och flera av de hörda remissinstanserna, knappast möjlig att göra. Varje bedömning av det framtida platsbehovet måste därför bli synnerligen osäker. Med hänsyn härtill och i avvaktan på närmare erfarenheter anser utskottet en viss försiktighet befogad när det gäller att bestämma det framtida platsantalet. Enligt utskottets mening bör den av departementschefen angivna storleken av skol- och yrkeshemsorganisationen kunna godtagas. Den föreslagna organisationen ansluter sig också nära till det nuvarande faktiska platsantalet. Yrkandet i motionerna I: 578 och II: 688 kan utskottet således inte biträda. Utskottet vill i detta sammanhang, i likhet med departementschefen, understryka vikten av att den framtida organisationen utformas så, att en tillfredsställande differentiering av eleverna kan erhållas.

Vad gäller vården och undervisningen av flickklientelet har i propositionen föreslagits, att det nuvarande skol- och yrkeshemmet i Vänersborg skulle läggas ned. En avveckling av detta hem har också tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Såsom ersättning för Vänersborgshemmet har förordats att ett nytt yrkeshem med 45 å 50 platser uppföres. Efter granskning av olika alternativ har departementschefen uttalat sig för att det nya hemmet förläggas till Laxå köping. I motionerna I: 579 och II: 687 har i stället förordats en förläggning till två andra i sammanhanget diskuterade platser, nämligen Axbergs kommun resp. Askersunds stad.

Av vad departementschefen anfört framgår att det nuvarande flickhemmet i Vänersborg på grund av sitt läge och även i övrigt inte är lämpligt för sitt nuvarande ändamål. Utskottet kan därför ansluta sig till förslaget att detta hem lägges ned och ersättes med ett nytt. Däremot är utskottet tveksamt, när det gäller frågan om den lämpligaste platsen för det nya hemmet. Såsom framgår av propositionen har delade meningar framkommit rörande lokaliseringen. Medan departementschefen förordat Laxå köping har sålunda mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation föreslagit Axbergs kommun och arbetsmarknadsstyrelsen närmast uttalat sig för Askersund samt i övrigt även andra orter varit aktuella. Med hänsyn till de skilda uppfattningar som sålunda framkommit, anser utskottet att ytterligare överväganden bör ske i fråga om lokaliseringen. Därvid bör enligt utskottets mening även ytterligare undersökas huruvida möjligheter föreligger att alltjämt ha hemmet förlagt till Vänersborg, ehuru på annan plats inom staden eller i dess närhet. Utskottet förutsätter, att frågan efter den sålunda förordade kompletterande utredningen ånyo underställs riksdagen.

Beträffande vården och undervisningen av flickklientelet i övrigt kan utskottet biträda departementschefens förslag att Söderhagahemmet tills vidare skall drivas i sin nuvarande form och att bidrag till upprustning av hemmet skall utgå. Såsom förordats i propositionen bör vidare undersökas, huruvida hemmet bör ersättas med ett nytt hem på samma plats eller på annan ort.

När det gäller pojkklientelet innebär departementschefens förslag att platsbehovet skulle tillgodoses vid skol- och yrkeshemmet å Salbohed och åtminstone tills vidare vid Sävstaholms skolhem. I fråga om Salbohedshemmet har därvid förutsatts, att det nuvarande yrkeshemmet efter renovering skulle inrymma ca 30 platser för yrkeselever och att ungefär samma antal platser för skolelever skulle inrymmas i nya förläggningsbyggnader. Utskottet, som utgår från att en närmare granskning av hemmets utformning får ske i samband med att anslagsfrågan underställes riksdagen, har ingen erinran mot att det fortsatta projekteringsarbetet bedrivs efter de av departementschefen förordade riktlinjerna.

I enlighet med sitt ställningstagande rörande Söderhagahemmet kan utskottet även ansluta sig till vad departementschefen anfört om att Sävstaholms skolhem tills vidare disponeras för nuvarande ändamål och att den framtida användningen av hemmet utredes ytterligare.

Vad departementschefen anfört i övrigt har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 578 och II: 688 godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 mars 1961 anfört rörande platsantalet vid hem för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 579 och II: 687 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande förläggningsbyggnaden av ett nytt yrkeshem för flickor;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i övrigt anfört rörande organisationen för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m.

Stockholm den 5 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 97.

Reservation

av herrar *Petterson* i Degerfors, *Gustafsson* i Stockholm, *Karlsson* i Olofström och *Johansson* i Norköping, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka förslaget i propositionen rörande förläggningen av ett nytt yrkeshem för flickor och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »Av vad» och slutar med »underställes riksdagen», bort ha följande lydelse:

»Av vad departementschefen anfört framgår att det nuvarande flickhemmet i Vänersborg på grund av sitt läge och även i övrigt inte är lämpligt för sitt nuvarande ändamål. Utskottet kan därför ansluta sig till förslaget att detta hem lägges ned och ersättes med ett nytt. Vad gäller lokaliseringen av det nya hemmet kan utskottet, med hänsyn till de skäl, som av departementschefen anförts härför, tillstyrka att en förläggning av detta till Laxå i första hand överväges. Utskottet avstyrker sålunda motionerna I: 579 och II: 687.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 579 och II: 687 godkänna vad utskottet anfört rörande förläggningen av ett nytt yrkeshem för flickor;»